

---

*Л.С.Боднарчук,
аспірантка КНУ імені Тараса Шевченка*

КОМПАРАТИВНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАХІДНОЇ ТА СХІДНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЙ Б.РАССЕЛОМ: ПРОБЛЕМА ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

XX ст. стало століттям глибоких потрясінь для більшої частини світу. Саме на такому історичному тлі виникають нові ціннісні концепти у філософів, що відгукнулись на виклики XX ст. Б.Рассел, А.Ейнштейн, Дж.Сантаяна, М.Ганді, А.Швейцер та ін. розробляють філософські концепції, що стосуються загальнолюдських проблем, які постали перед людиною XX ст. Б.Рассел став на позиції боротьби з фанатизмом, з догматизмом, пропагував ідеї прогресу, порівнював основні цінності цивілізацій Заходу та Сходу. Після Першої світової війни Б.Рассел стає активним пацифістом та борцем за мир. Випробування ядерної зброї, дві світові війни переконали філософа, як він писав в «Автобіографії», що часу на тривалі роздуми немає, необхідно діяти [6].

Велика кількість робіт Б.Рассела ґрунтується на визначенні поняття цивілізації. Саме поняття «цивілізованість» філософ пов'язує з абсолютним неприйняттям війни, з толерантністю, прагненням до людської свободи та інтелектуального розвитку, відмовою від варварських звичок та імпульсів. Основою розвитку цивілізації Б.Рассел вважає саме освіту, про що свідчить значна кількість праць, присвячених саме цій проблематиці. Матеріальний, тобто зовнішній, аспект цивілізації визначається, за Б.Расселом, наявністю мистецтва, архітектури, розвитку медицини і т.ін. Розвиток мистецтва, медицини та освіти відповідно прямо пропорційно залежить від ступеня розвитку науки та техніки даної цивілізації. На думку філософа, саме наука дає можливість цивілізації вийти на нову сходинку на шляху до свободи і саме вона повинна стати тією силою, що відіграє одну з головних ролей в стримуванні війн. Внутрішнім фактором цивілізації, за Б.Расселом, є людські емоції, прагнення та імпульси. Саме вони є найбільшою загрозою для цивілізації. Філософ зауважує, що більшість країн, які досягли високого матеріального розвитку і поборолі варварські імпульси, намагаються володарювати

над менш розвинутими народами. Саме такі імпульси розвинутих країн Б.Рассел і називає варварськими щодо менш розвинутих народів. Прикладом такого протистояння Б.Рассел називає взаємовідносини Заходу та Сходу. Властиві Заходу жага влади та прагнення накопичення багатств як «цивілізовані» протиставляються Східним самоспогляданню та мудрості як «примітивним». Б.Рассел закликав до поваги саме «не-західних» цивілізацій, особливо Китайської цивілізації, певним цінностям якої філософ надає перевагу над західними. Саме бажання влади Б. Рассел розділяє на два види: експлікативне (характерне для більшості лідерів), та імплікативне (притаманне більшості послідовників лідерів).

Б.Рассел називає дві відмінності між західною традицією та «мудрістю Сходу»: вони розвивалися абсолютно окремо одна від одної, для грецької цивілізації розвиток філософського знання нерозривно пов'язаний з розвитком наук. Отже, розвиток філософських ідей та науки філософ називає основою формування цивілізації Заходу [1, 2]. Західною цивілізацією, в розумінні філософа, є Західна Європа та Америка, які мають спільне походження (грецька античність, релігія християн та індустріальний розвиток), Східною ж цивілізацією є Китай, Індія та Японія (конфуціанство, даосизм, буддизм, суспільно-політичні вчення та міфології даних народів).

Саме виникнення цивілізаційного підходу стало свідченням послаблення позицій європоцентризму. Запропонована М.Я.Данилевським, А.Дж.Тойнбі, О.Шпенглером цивілізаційна парадигма дає можливість розглядати кожен цивілізацію в її цілісності, як поле для дослідницької діяльності з виділенням характерних для неї особливостей та можливістю порівняльного аналізу з іншими цивілізаціями. Отже, діалог культур Заходу та Сходу на сьогоднішній день залишається актуальним для філософських досліджень. Адже змінюється основна лінія розвитку філософської компаративістики, простежується перехід від моноцентричних та контрастних дуалістичних зіставлень філософських традицій до діалогічних порівнянь в контексті плюралістичної світоглядної парадигми, що акцентує увагу на різноманітті та цінності кожної цивілізації. Відповідальність за занепад цивілізацій Б.Рассел покладає не лише на політиків, які при владі, а й на сам народ, за його байдужість, інертність та непротивлення політиці влади. Зазначимо також, що посилюється зацікавленість східних мислителів традиціями західної

культури, що проявляється у вивченні східними мислителями основ і закономірностей розвитку західної науки та філософського знання, політичного устрою, цінностей та моделей освіти. Дані дослідження представлені іменами таких мислителів: Дев Атма, Свами Вівекананда, Ху Ші, Фень Юлань, Ауробіндо Гхож, Радхакрішнан Сарвепалі, Дайсецу Судзукі, Ікеда Дайсаку.

Компаративна методологія стає основою філософської компаративістики, в сфері розвитку якої і працювали такі мислителі, як Б.Рассел, А.Тойнбі, Н.Конрад, Ф.Бродель, Дж.Нідем, А.Кумарасвами, К.Пандей, Р.Т.Раджу, Т.Буркхардт, Т.Ізутсу, Ч.Мур, С.Н.Айзенштадт, Л.Дюмон, Х.Накамура та ін. Отже, компаративна філософія, представником якої був Б.Рассел, ґрунтується на ствердженні універсальності людини, на єдності людської природи. А традиційне стереотипне розрізнення Сходу і Заходу, східної людини та західної людини не повинно стати фундаментальним принципом порівняльної філософії.

Відомий критик Б.Рассела Р.Монк зауважує, що саме Перша світова війна, за словами Б.Рассела, назавжди змінила його світоглядні орієнтири. Саме після початку війни Б.Рассел зайняв активні позиції лібералізму та пацифізму [4]. У 1914 р. Б.Рассел стає почесним членом «Антимобілізаційного комітету», в подальшому – його керівником. У 1925 р. підписує відомий «Маніфест проти військової повинності». Філософ протистоїть ідеям поглинання людини її державою, державною релігією чи іншою ідеологією. Будь-яка політична ідеологія, на думку Б.Рассела, може вважатись релігією, адже ґрунтується на страху перед володарем та на беззаперечній вірі в правильності його діяльності.

Трагічні події у В'єтнамі Б.Рассел називав яскравою демонстрацією того, до якого ступеня жорстокості може дійти Захід, задовольняючи власні амбіції. В статтях «Війна та звірства у В'єтнамі» та «Загроза в Південно-Східній Азії» філософ закликав підтримати в'єтнамський народ та заснував Компанію солідарності з Північним В'єтнамом. Революційний лідер Північного В'єтнаму Хо Ші Мін заручився підтримкою Б.Рассела.

В промові для учасників Трибуналу з військових злочинів у Лондоні в 1966 р. Б.Рассел зазначає: «Трибунал було скликано для того, щоб ми могли дослідити й оцінити характер війни Сполучених Штатів у В'єтнамі... Ми повинні показати людству правду про В'єтнам... Я можу пригадати безліч війн. Велика несправедливість

була записана протягом цих десятиліть. Проте я не знаю іншого конфлікту, в якому різниця у фізичній силі була б настільки великою. Я не буду приховувати від вас глибину мого захоплення народом В'єтнаму. Нехай цей трибунал запобіжить найбільшому злочину – злочину мовчання» [6, 215–16]. Учасниками Трибуналу стали не представники влади, а «люди, які зробили інтелектуальний та моральний внесок в розвиток того, що ми оптимістично називаємо «людською цивілізацією» [6].

Проблема влади та особистості, їхнього взаємозв'язку у Б.Рассела розгортається навколо ідеї, згідно з якою людина як соціальна істота має глибоку природну необхідність до єднання з іншими представниками свого виду. Цілісною та найбільш довершеною соціальною групою філософ називає людину. Саме в родині почав здійснюватись розподіл праці: чоловік полює, а жінка залишається берегти дім. Наступним етапом в історії став процес об'єднання родин в племена, що дало можливість зробити полювання більш ефективним та захищатись від інших племен. Тобто первісна людина уже жила в постійному стані внутрішньої дружби в племені та зовнішньої ворожнечі з іншими племенами. Відповідно Б.Рассел доходить висновку, що людина з давніх часів має потребу до відчуття єднання зі своїм родом, племенем, народом і потребу вороже ставитись до чужих. На наступному етапі розвитку, за Б.Расселом, новий аспект єднання – територіальний принцип єднання змінюється релігійним. Єднання за віросповіданням поступово стало сильнішим, ніж єднання за територіальним принципом. «В шістнадцятому столітті принцип єднання за віросповіданням переважив національний: англійські католики єднались з Іспанією, французькі гугеноти – з Англією» [5, 6].

Саму ж людську індивідуальність британський філософ розглядає як таку, що має імпульси як до добра, так і до зла. Філософ переконаний, що держава не може врегулювати конфлікт між керівництвом і працівником, задовольнивши інтереси саме суспільства. Жага до влади, властива Західній традиції, завжди призводила в історичному поступі до тиранії та жорстокості серед людей, а страх, часто мало усвідомлений, досі керує більшістю людських життів, вважає філософ.

Б.Рассел переконаний, що китайський народ ще не зрозумів найважливішого – люди загалом і скрізь однакові: вони роблять стільки шкоди, скільки дозволено, і стільки добра, скільки повинні. Саме в цьому і є відмінність між європейською та китайською

людиною: європейці дозволяють собі здійснювати більше злочинів. «Те, чому ми повинні навчити китайців, – не мораль, не етичні принципи правління, а наукові та технічні знання. Реальна проблема для китайських інтелектуалів – це отримати західне знання і не отримати механістичного світогляду» [7, 54].

Поїздка Б.Рассела до Китаю здійснювалась паралельно з відомим лекційним туром Джона Дьюї, а також з відвідуваннями Китаю Альбертом Ейнштейном, Маргарет Сенгер, Рабіндранатом Тагором. Перекладачем Б.Рассела в Китаї був Юень Рен Чао (Yuen Ren Chao), китайський лінгвіст, поет, який навчався в Корнельському та Гарвардському університетах. Саме він є автором перекладу «Аліси в країні чудес» китайською мовою.

Юень Рен Чао в автобіографії зазначає, що Б.Рассел, читаючи лекції, завжди імпровізував, у нього не було підготовлених текстів лекцій [10]. Основними темами лекцій філософа були проблеми філософії та соціальна проблематика. Юень Рен Чао пише про любов Б.Рассела до гри слів. Як для лінгвіста та перекладача це був великий досвід – працювати з Б.Расселом, який свої лекції метафорично називав, наприклад, «Причини нинішнього хаосу в Китаї» [10]. Юень Рен Чао зауважує, що Б.Рассел говорив про політичні проблеми Китаю і в цілому стояв на позиціях лібералізму, боротьби за свободу слова, тимчасом як навіть Ху Ші, який також був в опозиції тогочасній владі, так і не торкнувся питання щодо свобод людини [11, 14–17].

Повернувшись з Китаю у 1922 році, Б.Рассел описав ситуацію в даній країні за сюжетом знаменитої книги притч «Чжуан-Цзи». Названа на честь філософа Чжуан-Цзи відома даоська книга притч містить історію загибелі Хаосу: «...для того, щоб віддячити Хаосу за його гостинність, імператори Півночі та Півдня розпочинають свердлити в ньому сім отворів (очі, вуха, рот, ніздрі) для того, щоб Хаос став таким самим, як всі інші істоти, і свердлили вони по одному отвору щодня; на сьомий день Хаос помер...» [7, 8]. В епіграфі до праці «Проблема Китаю» Б.Рассел намагався метафорично продемонструвати джерело духовної трагедії Китаю на початку ХХ ст. Концепція Хаосу у філософії даосизму не відіграє ролі невпорядкованості, натомість це поряд із Дао є одним з основних принципів існування Космосу. Тобто космічна впорядкованість, згідно з даоськими уявленнями, неподільно пов'язана з невпорядкованістю. Те, що є очевидним для Хаосу, для його існування, виявилось неочевидним

для імператорів, які намагалися віддячити йому, без урахування його потреб. Б.Рассел пише: «Захід, який встановив політичний і економічний контроль спочатку над Цинською імперією, а потім і над Китайською Республікою, посилено нав'язував державі норми та принципи свого життя, які є абсолютно чужими для традиційної китайської культури» [7, 45]. Тим самим філософ акцентує увагу на хибному розуміння чужих культурних потреб, через яке навіть кращі наміри здатні викликати жахливі наслідки.

Мислитель називає Китай «художником нації» та задається питанням, чи зможе країна зберегти свої чесноти в даному випадку. Якщо так, то чи не стане Китай копіювати європейські особливості, вважаючи їх необхідними для виживання? При цьому Б.Рассел задається питанням про наслідки таких подій не тільки для Китаю, а й для відносин Заходу та Сходу [8].

Говорячи про основні проблеми Китаю на початку ХХ ст., Б.Рассел умовно поділяє їх на три групи: економічні, політичні та культурні – і хоча жодна з цих груп, на думку філософа, не може розглядатися окремо одна від одної, головною проблемою він називає проблему культури. Стверджуючи це, має на увазі не тільки Китай, а й весь світ, адже питання культури, на жаль, мало цікавлять більшість сучасних практичних людей. Без вирішення цього питання проблеми політичного режиму чи економічної ситуації ніколи не будуть вирішені.

Порівнюючи східні та західні особливості мислення, Б.Рассел зосереджує увагу на різниці в усвідомленні понять прогресу та ефективності. Дані поняття як такі не є цінністю для мешканців Піднебесної. Винятком є ті китайці, які вже потрапили під вплив західного типу мислення. Європейська цивілізація зосередилась на досягненні більшої ефективності та здобутті влади й багатств, тимчасом як китайці, ігноруючи прогрес та ефективність, на думку філософа, мирно жили повним життям протягом тисячоліть. Очевидним є факт складності порівняння настільки протилежних за своєю суттю надбань (враховуючи закладені критерії цінностей в свідомості), про що свідчить властивість людини недооцінювати маловідому їй цивілізацію [3].

Досліджуючи розвиток Сходу та Заходу в ХХ ст., Б.Рассел звертає увагу на те, що Китай стрімко змінюється саме в культурному плані, тоді як в Європі зміни відбуваються переважно в індустріальній,

технічній та військовій сферах.

Тому філософ переконаний, що китайській нації необхідно приділити велику увагу питанню асиміляції ідей європейської цивілізації (для запобігання негативному впливу військових та механістичних тенденцій та заради збереження самобутності власних традицій). Досліджуючи головні небезпеки, які можуть виникнути на шляху Китаю, філософ виокремлює дві головні проблеми: 1) великою є вірогідність того, що китайці занадто сильно перейматимуться інтелектуальними, промисловими, мілітаристськими ідеями заходу та втратять самобутність, ставши надто схожими на європейців; 2) існує небезпека того, що у майбутньому китайська культура буде тісно пов'язана з політичними та економічними питаннями, що є характерним для Західної цивілізації.

Визначивши основні небезпечні тенденції впливу Заходу на Схід, Б.Рассел намагається визначити вектор впливу, демонструючи перевагу китайського способу життя над європейським. «Китайці відкрили та живуть протягом багатьох століть таким способом життя, який, якби він був загальноприйнятим у світі, зробив би весь світ набагато щасливішим» [7, 56].

Б.Рассел вказує на те, що на «агресивному» Заході не знайти людини, яка б відчувала задоволення від життя, мудрості та краси. «Якби я тільки міг мати надію на те, що Китай, засвоївши основи нашого наукового знання, можливо, дасть нам хоч частину його глибокої толерантності і споглядального душевного спокою» [7, 87]. Західний світогляд, на думку філософа, сповнений жаги «прогресу», яка відображає європейське бажання постійних змін, накопичення ресурсів, збільшення промисловості та розвитку військової сфери. Б.Рассел пропонує простий мисленнєвий експеримент: якщо європейця запитують, чи техніка покращила його життя, то це питання викличе здивування, адже скоріш за все буде отримана стверджувальна відповідь. Для людини на Заході очевидним є те, що винаходи призводять до позитивних змін і як наслідок – до «прогресу». Натомість однією з головних особливостей Китаю Б.Рассел називає стійкість та незмінність національних традицій. Маючи власне уявлення про західну науку та культуру, освічені китайці інакше розуміють «прогрес», і тому вони залишаються на позиціях збереження власної самобутності. Для китайців характерне зведення до мінімуму таких понять, як жорстокість, бажання влади, матеріальні

блага, що свідчить про обізнаність Китаю в недоліках Західної цивілізації, а також про засвоєння головного надбання Заходу – науки.

В мисленні китайців домінують патріотизм та толерантне сприйняття звичаїв інших народів, західних у тому числі. Таке ставлення до інших держав філософ порівнює з ситуацією в Японії, коли вона ще не була підвладною Англії [9]. Готовність до навчання, зацікавленість іншими культурами, наукою та технікою, толерантність є основними рисами характеру китайської молоді, тимчасом як європейські студенти, на думку філософа, є занадто самовпевненими та зарозумілими. Для європейських інтелектуальних кіл характерно поводити себе так, неначе в світі немає нічого, чого б вони не знали чи не вивчали. В цьому він вбачає причину цинічності молоді, яка не лише не здатна вірити в те, чого її навчають, вона взагалі нездатна вірити, зазначає Б.Рассел. Необхідний великий проміжок часу та значна кількість зусиль, щоб звільнити уми китайців від їхніх старих вірувань, які їм прищепили в юності, і повернути їхні думки до нової науки, нової етики, переконаній Б.Рассел. «Уявіть собі, скажімо, Плотіна, який відмовився від тіней і дивним чином був змушений поважати пана Генрі Форда; це дасть вам певне уявлення про багато століть, через які ці люди були змушені пройти в процесі становлення європейської цивілізації» [7, 53].

Не варто вважати, переконує Б.Рассел, що коли китаєць освоює культуру та філософську думку західної цивілізації, то повинен ставати її послідовником. Це може статися лише серед неосвічених, особливо, коли вони приймають християнство. Але цього не відбувається серед кращих представників. Вони залишаються китайцями, критичними щодо європейської цивілізації, навіть якщо вони і засвоїли її особливості. Китаєць ніколи не буває абсолютно впевненим у правильності свого погляду на речі і не буде переконувати ближнього в ній, що сильно відрізняє його від європейця. У даному контексті Китай відрізняється від більшості інших країн, зокрема Америки.

«Існує одне китайське традиційне переконання, якого позбавитись дуже важко. Воно полягає в тому, що правильні етичні переконання є важливішими, ніж ґрунтовне наукове знання» [7, 54]. Ця точка зору, зазначає Б.Рассел, походить від традицій конфуціанства і є властивою доіндустріальному суспільству. «І вона підтрималася б Руссо або доктором Джонсоном, і в широкому розумінні усіма до бентамців. Ми, на Заході, зараз звернулись до протилежної крайності:

ми схильні думати, що технічна ефективність – це все і моральні установки – ніщо» [7, 54]. Б.Рассел зазначає, що коли європеєць прочитає в новинах про винайдення нових хімічних речовин і що бомба з ними може знищити велику кількість міст, він, звісно, може подумати про те, наскільки все це серйозно, проте сильнішим стане почуття поваги та захоплення цим науковим досягненням його держави. Саме науку Б.Рассел називає Богом європейців: «ми говоримо йому: «Хоча ти уб'єш мене, але я буду вірити в тебе». І він вбиває нас» [7, 54]. На противагу європейцям, на Сході, зауважує філософ, залишилась віра в те, що дійсно добрим є те, що дійсно необхідне та нешкідливе.

Компаративне порівняння Західної та Східної цивілізацій дало можливість філософу визначити основні ціннісні орієнтири, які повинні бути закладені в побудову міцного фундаменту для подальшого мирного співіснування різних держав та народів. Б.Рассел передбачив у майбутньому ситуацію існування настільки тісних міжкультурних контактів, що ті стануть невід'ємною частиною життя всього людства, і мислитель намагався докласти усіх зусиль заради досягнення взаєморозуміння між представниками різних цивілізацій. Китайська цивілізація розвивалась абсолютно відокремлено від західної, що дало можливість їй зберігати свою самобутність протягом тисячоліть. Проте акцент робився не стільки на розрізненні обох цивілізацій, скільки на виявленні тих їхніх цінностей та надбань, котрі можна використати для блага всіх сторін. Це, наприклад, утвердження людського життя як найвищої цінності, відмова від військових дій, забезпечення свободи особистості та інтелектуального розвитку, обмін надбаннями науки для всезагального добра, духовне збагачення Західної цивілізації мудрістю Сходу і т.ін. Навіть створивши власну школу, Б.Рассел керувався ідеєю, що всі діти повинні стати громадянами Всесвіту, а відповідно – не мати жодних націоналістських, расових та інших упереджень. Людина, незалежно від приналежності до певної цивілізації, від природи має і добрі і злі імпульси, а тому саме від рівня розвитку цивілізації, освіченості людей, суспільно-політичної лінії розвитку залежить, які імпульси будуть переважати в їх життєдіяльності. Б.Рассел впродовж всього життя брав активну участь у здійсненні змін в світовій політиці, зайнявши позиції ненасильства, свободоловства та любові як рушійної сили в житті людини. Про це свідчить Маніфест Рассела –

Ейнштейна, який закликав до ядерного роззброєння, мирної співпраці країн заради міжнародної безпеки; створення Трибуналу з розслідування військових злочинів, який і досі активно функціонує; поїздки, переговори та листування з лідерами багатьох країн; створення Пагуошського руху; членство в «Комітеті ста» та русі за ядерне роззброєння. Український дослідник Ю.Шайгородський назвав життя та творчість Б.Рассела відображенням майже столітньої історії Європи [2, 551–552].

ЛІТЕРАТУРА

1. *Рассел Б.* Мудрость Запада: Историческое исследование западной философии в связи с общественными и политическими обстоятельствами. – М. : Республика, 1998. – 479 с.
2. *Шайгородський Ю.* Рассел Бертран // Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищих навч. закладів. – Львів: Новий Світ-2000, 2014. – С. 551–552.
3. *Юань Вэйши.* Рассел в Китае // Философские науки. – 1990. – №12. – С. 55–58.
4. *Monk Ray.* Bertrand Russell: 1921–1970, The Ghost of Madness. : 1st Free Press, 2000. London, Jonathan Cape. 1996. – 574 p.
5. *Russell Bertrand.* Authority and the Individual. – The Bertrand Russell Peace Foundation Ltd., 2010. – 84 p.
6. *Russell B.* Autobiography // Russell B. – London: Taylor & Francis e-Library, 2009. – P. 339–365.
7. *Russell B.* The Problem of China [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://archive.org/details/problemofchina00russ>.
8. *Russell B.* My mental development // The philosophy of Bertrand Russell / Ed/ by P.A.Schilpp. Evanston; Chicago, 1994. – P.19 (Library of living philosophers. Vol.5).
9. *Tsutomu Makino.* Russell's Influence in China and Japan [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www005.upp.so-net.ne.jp/russell/CHINA-JP.HTM>.
10. *Yuen Ren Chao.* Chinese linguist, phonologist, composer and author : oral history transcript [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.org/stream/chineselinguistph00chaorich/chineselinguistph00chaorich_djvu.txt
11. *Yuen Ren Chao.* With Bertrand Russell in China. Russell: The Journal of the Bertrand Russell Archives, 7. P. 14–17.

Боднарчук Л.С. Компаративне дослідження Західної та Східної цивілізацій Б.Расселом: проблема загальнолюдських цінностей.

У статті здійснюється аналіз концептуальних засад та культурно-історичних передумов дослідження Б.Расселом філософської традиції Сходу. Дається розуміння британським філософом понять «цивілізація», «Захід» та «Схід». Визначаються основні ціннісні орієнтири Західної та Східної цивілізацій в порівняльній характеристиці Б.Рассела. Висвітлюються наслідки суспільно-політичної діяльності Б.Рассела в контексті проблеми «Захід – Схід» на прикладі антивоєнних кампаній, маніфесту Рассела – Ейнштейна та Трибуналу з військових злочинів.

Ключові слова: Б.Рассел, цивілізація, цінності, пацифізм, компаративна філософія.

Боднарчук Л.С. Компаративное исследование Западной и Восточной цивилизаций Б.Расселом: проблема общечеловеческих ценностей.

В статье осуществляется анализ концептуальных основ и культурно-исторических предпосылок исследования Б.Расселом философской традиции Востока. Дается понимание британским философом понятий «цивилизация», «Запад» и «Восток». Определяются основные ценностные ориентиры Западной и Восточной цивилизаций в сравнительной характеристике Б.Рассела. Освещаются последствия общественно-политической деятельности Б.Рассела в контексте проблемы «Запад – Восток» на примере антивоенных кампаний, манифеста Рассела – Ейнштейна и Трибунала по военным преступлениям.

Ключевые слова: Б.Рассел, цивилизация, ценности, пацифизм, компаративная философия.

Bodnarchuk L. Comparative research of Western and Eastern civilizations by Bertrand Russell: the problem of human values.

The article deals with the analysis of conceptual foundations, cultural and historical premises of Bertrand Russell's research of philosophical traditions of the East. Understanding the concept of «civilization», «West» and «East» is characterized by the British philosopher. The basic value orientations of Western and Eastern civilizations in the comparative characterization of B.Russell are determined. The consequences of political activity of Bertrand Russell in the context of the problem «East – West» as an example of his antiwar campaign, Russell-Einstein's manifesto, Tribunal, War Crimes and others are analyzed.

Key words: B.Russell, civilization, pacifism, values, Comparative philosophy.